

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ HALK SAĞLIĞI KOLU 28. GEZİCİ EĞİTİM SEMİNERİ RAPORU: MARMARA BÖLGESİ ÇEVRE SORUNLARI VE ÇEVRE MÜCADELESİ

TTB Halk Sağlığı Kolu

Öz: Halk Sağlığı Araştırma Görevlileri için düzenlenen Türk Tabipleri Birliği Halk Sağlığı Gezici Eğitim Semineri'nin 28. si 26 Eylül-02 Ekim 2016 tarihleri arasında 'Marmara Bölgesi Çevre Sorunları ve Çevre Mücadelesi' başlığında İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa ve Balıkesir illerinde gerçekleştirilmiştir. Gezici Eğitim Semineri 26 Eylül 2016 tarihinde 09.30'da İstanbul Tabip Odası'nda başlamış ve 02 Ekim 2016 tarihinde 12.30'da Balıkesir'de tamamlanmıştır. Seminer boyunca İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa ve Balıkesir Tabip Odaları, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı ziyaret edilmiştir. Ayrıca Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı öğretim üyeleri bölgeleri ile ilgili seminer çalışmalarına destek vermişlerdir. Seminer boyunca Tekirdağ İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, Marmara Ereğlisi Belediyesi, UNI-MAR Doğal Gaz Çevrim Santrali, Ergene Derin Deniz Deşarj Proje Şantiyesi, Uzunköprü Belediyesi, Çan Davutköy, Bandırma ve Balya ziyaret edilmiş ve incelemelerde bulunulmuştur. Bölgedeki çeşitli çevre platformunun temsilcileri ve konu ile ilgili hukukçular ile Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa, Bandırma ve Balıkesir'de toplantılar yapılmış ve bölgedeki çevre sorunları ve yürütülen çevre mücadeleleri hakkında bilgi alınmıştır.

Anahtar sözcükler: 28. Gezici Eğitim Semineri, çevre sağlığı, halk sağlığı

The 28th of the Turkish Medical Association Public Health Mobile Training Seminar: "Marmara Region Environmental Problems and Environmental Struggle"

Abstract: The 28th of the Turkish Medical Association Public Health Mobile Training Seminar organized for the Public Health Research Assistants was held in the title of "Marmara Region Environmental Problems and Environmental Struggle" in Istanbul, Tekirdag, Edirne, Canakkale, Balikesir and Manisa between 26 September and 2 October 2016. The Mobile Education Seminar started on September 26, 2016 at 09.30 in Istanbul Medical Chamber and was completed in Balikesir on 12 October 2016 at 12.30. Istanbul, Tekirdag, Edirne, Çanakkale, Bursa and Balikesir Medical Chambers, and Public Health Department of the Medical Faculty of Trakya University were visited during the seminars. In addition, professors in Public Health Departments of the Medical Faculties of Namik Kemal University, Trakya University, Çanakkale Onsekiz Mart University, and Bursa Uludağ University supported the seminars related to their regions. During the seminar, Tekirdağ Provincial Public Health Directorate, Marmara Ereğlisi Municipality, UNI-MAR Natural Gas Cycle Power Plant, Ergene Deep Sea Discharge Project Building Site, Uzunköprü Municipality, Çan Davutköy, Bandırma and Balya were visited for observations. In Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa, Bandırma and Balikesir, meetings were held with the representatives of various environmental platforms in the region and the lawyers related to the subject to get information about the environmental problems in the region and the environmental challenges that have been carried out.

Key words: The 28th of the Turkish Medical Association Public Health Mobile Training Seminar, environmental health, public health

Giriş

Türk Tabipleri Birliği (TTB) Halk Sağlığı Kolu (HSK) tarafından her yıl düzenlenen Halk Sağlığı Gezici Eğitim Semineri'nin (GES) 28.'si 26 Eylül- 2 Ekim 2016 tarihleri arasında 'Marmara Bölgesi Çevre Sorunları ve Çevre Mücadelesi' başlığında İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa ve Balıkesir illerinde gerçekleştirilmiştir. Seminere ülke genelindeki çeşitli üniversitelerin tıp fakültelerinin halk sağlığı anabilim dallarında eğitimlerine devam etmekte olan 20 araştırma görevlisi; alfabetik sıraya göre

Ahmet Timur, Aylin Yeniocak Tunç, Bekir Büyükalın, Buse Yüksel, Emine Gökçen Selçuk, Gülsüm Öztürk Emiral, Gülver Gülen, Hacer Devran, İlker Adıgüzel, Meryem Kabacaoğlu, Murat Can, Mücahid Alp Arslan, Osman Faruk Bayramlar, Özge Yavuz Sarı, Özgün Pehlivan, Özlen Tekin, Petek Eylül Taneri, Sara Salcan, Sevil Babuş, Yasin Sağlam katılmıştır.

Seminerin amacı; farklı üniversitelerde çalışan halk sağlığı uzmanlık öğrencilerinin birbirleriyle iletişim

Geliş Tarihi / Received : 09.08.2018

Kabul Tarihi / Accepted : 29.10.2018

kurabilme, birlikte çalışma, fikir üretme ve ortak bir payda altında buluşabilmelerini sağlamak, seminer süresince ziyaret edilen bölgelerde incelemeler ve ilgili kurum yöneticileriyle görüşmeler yaparak halk sağlığı uzmanlık öğrencilerinin aldıkları kuramsal eğitimi alanda pekiştirebilmelerini sağlamaktır.

Yöntem

GES'in ana teması Halk Sağlığı Anabilim Dallarından alınan görüşler değerlendirilerek belirlenmiş, eğitimin amaç ve hedefleri saptanarak hazırlanan program çerçevesinde ilgili kurumlarla temasa geçilmiş ve sonrasında birim ziyaretleri gerçekleştirilmiş ve iki eğitim sorumlusu; Öğr. Gör. Dr. Ahmet Soysal ve Doç. Dr. Seval Alkoy programın yürütülmesinde görev almıştır. GES'in finansal ve organizasyonel altyapısı Türk Tabipleri Birliği'nce sağlanmıştır.

Bulgular

28. GES kapsamında ziyaret edilen kurum ve alanlara ait gözlem, izlenim ve bilgiler bu bölümde tarih ve sırasına göre sunulmuştur.

1. gün; 26 Eylül 2016

Seminer saat 10:00'da İstanbul Tabip Odası'nda tanışma toplantısı ile başlamıştır. İlk günü İstanbul Tabip Odası'nda sürdürülen seminere Prof. Dr. Onur Hamzaoğlu ve Av. Senih Özay konuk oldu. Prof. Dr. Onur Hamzaoğlu'nun "*Sanayi, Doğa ve İnsan*" başlıklı sunumu ile seminerin ilk oturumu başladı. Bu sunumda çevre hakkı, çevrenin ekonomi-politiği, enerji politikaları, Kocaeli ili ve özellikle Dilovası'ndaki sanayileşme ve sanayileşmenin doğurduğu çevre ve sağlık sorunlarının saptanması ve bu sorunlarla mücadele tartışıldı. Daha sonra ise Av. Senih Özay, özellikle Bergama örneği üzerinden çevre sorunlarıyla mücadelenin hukuksal boyutlarını anlattı. Öğr. Gör. Dr. Ahmet Soysal'ın "*Çevre, Ekoloji, Dünyada ve Ülkemizde Çevre Mücadelesinin Tarihçesi*" başlıklı bir sunumu ile İstanbul'daki ilk gün çalışmaları tamamlandı. İlk gün çalışmalarının İstanbul Tabip Odası'ndaki bölümünü Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı Prof. Dr. Raşit Tükel de izledi.

17.30'da İstanbul Tabip Odası'ndan Tekirdağ'a hareket edildi ve akşam yemeğinden sonra Tekirdağ Tabip Odası'nda 22.00-23.30 saatleri arasında Trakya Platformu Hukuk Kurulu Üyesi Av. Bülent Kaçar'ın verdiği "Trakya'da Çevre Sorunları ve Mücadelesi" konulu konferans dinlendi. Konferansta Trakya Bölgesinde yaşanan çevre sorunları ve buna karşı sürdürülen mücadele seminer katılımcılarına anlatıldı.

2. gün; 27 Eylül 2016

Tekirdağ Halk Sağlığı Müdürlüğü

GES'in ikinci çalışma günü saat 08:30'da Tekirdağ Halk Sağlığı Müdürlüğü'ne yapılan ziyaretle başladı. Halk Sağlığı Md. Dr. Hacı Bayram Zengin ile müdür yardımcıları ve şube müdürlerinin katıldığı bir toplantıda Ergene havzasının çevre sorunları ile ilgili olarak halk sağlığı müdürlüğünün görev ve sorumlulukları konuşuldu. Müdürlük yetkilileri içme suyu ve deniz suyu denetimleri dışında çevre sağlığı ile ilgili yetkileri olmadığını belirterek Ergene Havzası ile ilgili çalışmalarının bulunmadığını belirttiler. Ayrıca Sağlık Bakanlığı tarafından bölgede yapılan toprak ve bitki analizi sonuçlarından bilgilerinin olmadığını; açıklama yetkisinin Sağlık Bakanlığına ait olduğunu ifade ettiler.

Marmara Ereğlisi Belediyesi

Saat 10.00'da Marmara Ereğlisi Belediye'sine geçildi. Belediye başkan yardımcıları, belediyenin avukatı ve Marmara Ereğlisi Çevre Gönüllüleri Derneği temsilcilerinin katıldığı bir toplantı gerçekleştirildi ve bu toplantıda ilçenin çevre sorunları ile bu sorunlarla nasıl mücadele edildiği/edilebileceği tartışıldı. Özellikle ilçede kurulmak istenen kömürlü termik santral ve liman ile ilçe çevresinde bulunan hurda demir-çelik tesisi, doğal gaz çevrim santrallerinin insan sağlığı ve çevre üstünde yarattığı sorunlar tartışıldı. Saat 13.00'da bölgedeki ithal petrokok depolama alanına ve Kaptan Hurda Demir-Çelik tesisine gidildi. Ancak içeri girmek olanaklı olmadığı için her iki tesis de dışarıdan görüldü, yarattığı başta hava kirliliği olmak üzere çevre kirliliği gözlemlendi ve belediye yetkililerinden bilgi alındı.

UNI-MAR ziyareti

Daha sonra saat 13.30'da Marmara Ereğlisi'ndeki doğalgaz çevrim santrallerinden biri olan UNI-MAR ziyaret edildi; santralin nasıl çalıştığı ve olası çevre etkileri hakkında santral yetkililerinden bilgi alındı, santralin yakınlardaki hurda demir-çelik tesisinin gereksinimi için kurulduğu öğrenildi. Ayrıca tesisin doğal gaz basıncı düştüğü dönemlerde elektrik üretimini sürdürebilmesi için dört adet motorin deposuna sahip olduğu gözlemlendi. Bu ziyarette yıllık elektrik üretimimizin %8'den fazlasının demir-çelik fabrikalarında tüketildiği; bu nedenle bu tesisler için ithal/yerli kömürlü termik santraller veya doğalgaz ve petrole dayalı çevrim santralleri kurmak zorunda kalışımız ve bunun çevre ve insan sağlığı üzerine getirdiği yük tartışıldı.

Ergene Derin Deniz Deşarj Projesi Şantiyesi

Saat 15.00'da ise uzun uğraşlardan sonra alınan izin ile Ergene Derin Deniz Deşarj Projesi ziyaret edildi. Projeyi yürüten şirketin Genel Müdürü tarafından proje hakkında bilgi sunuldu. Proje bölgedeki dokuz organize sanayi bölgesinin kimyasal açıdan kirli atık sularını toplayıp; ileri biyolojik arıtmadan sonra Marmara Denizine derin deşarjına dayanıyor. Bu suyun da dip akıntıları ile Karadeniz'e çıkacağı belirtiliyor. Ancak toplantıda organize sanayi bölgelerinden kaynaklanan kimyasal açıdan kirlenmiş ve 4. sınıf niteliğindeki atık suya niçin kimyasal arıtım yapılmadığı, ileri biyolojik arıtma ile yetinildiği; artıldığı iddia edilen suyun niçin Ergene Nehrine geri verilmeyip; kapalı bir ekosistem olan Marmara Deniz'ine -41 metreden boşaltıldığı sorularımıza tatmin edici bir yanıt alınamadı. Artıldığı iddia edilen suyun dip akıntıları ile başka bir kapalı ekosistem olan Karadeniz'e geçtiği zaman bu deniz üzerinde ne gibi etkileri olacağı sorularına da Ergene Derin Deniz Deşarj Projesini yürüten şirket yetkilileri tarafından tatmin edici yanıtlar verilemedi.

Çorlu Deresi

Daha sonra ise, Çorlu Deresi'ndeki kirlilik Ergene Platformu dönem sözcüsü Av. Bülent Kaçar eşliğinde yerinde görüldü. Yıldız Dağlarından doğan ve doğduğu noktada içilebilir nitelikte suyu olan Ergene Nehri bölgedeki sanayinin sıvı atıkları nedeni ile özellikle kimyasal açıdan kirlenmeye başlıyor ve özellikle Çorlu'da Organize Deri Sanayinin çıkış noktasından sonra tamamen simsiyah akıyor ve Su Kirliliğini Kontrol Yönetmeliğine göre IV. kalite su sınıfına iniyor. Ergene Platformu dönem sözcüsü Av. Bülent Kaçar'ın verdiği bilgiye göre bölgedeki dokuz organize sanayi bölgesinin yönetimleri ve bu bölgeler dışında kurulu sanayinin üretim sürecinde yeraltı sularını kullanması ve üretim süreci sonucu oluşan özellikle ağır metaller açısından kirli atık sularını da Ergene Nehrine boşaltıyor. Sanayi tarafından ortaya çıkarılan ve hiçbir şekilde kullanılmaması gereken bu IV. sınıf su tarımsal üreticiler tarafından zorunlu olarak pirinç tarımı başta olmak üzere tarımsal sulamada kullanılıyor. Bunun sonucunda kimyasal kirliliğin; özelliklede ağır metallerin besin zincirine ulaşması olasılığını ciddi olarak artmaktadır. Yine Ergene Platformu dönem sözcüsü Av. Bülent Kaçar'ın verdiği bilgiye göre Ergene Havzasında kirliliğe yol açan sanayi tesislerinin %76'sı Tekirdağ ilinde kuruludur.

Edirne Tabip Odası

Bölgedeki çalışmalar tamamlandıktan sonra saat 18.00'de Edirne'ye doğu yola çıkıldı ve saat 20.00'da

Edirne Tabip Odası'na ulaşıldı. Trakya Üniversitesi eski rektörü ve Trakya Platformu Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Osman İnci tarafından "Gezeganimiz ve Ülkemizde Su ve Kirliliği ve Trakya'da Çevre Kirliliği" başlıklı bir sunum yapıldı. Prof. Dr. İnci Trakya Üniversitesi Rektörü iken 'Trakya için üniversitenin hazırladığı 'Koruma Eylem Planını' yapmış ve bu planın merkezi yönetim tarafından İstanbul'daki sanayinin Trakya'ya kaydırılması ve Trakya'nın sanayiden kaynaklı kirliliğe karşı savunmasız bırakacak şekilde değiştirilmesi üzerine başlayan dava sürecinde müdahil olmuştur. Sunum ve soru-yanıt bölümü tamamlandıktan sonra seminer katılımcıları ile iki günün değerlendirmesi yapıldı.

3. gün; 28 Eylül 2016

GES'in üçüncü günü Trakya Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında başladı, GES katılımcıları Prof. Dr. Faruk Yorulmaz, Prof. Dr. Galip Ekuclu ve Doç. Dr. Burcu Tokuç tarafından karşılandı.

Prof. Dr. Galip Ekuclu tarafından Trakya Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın genel tanıtımı sunuldu. 1982 yılında kurulan anabilim dalının başkanlığını 2004 yılından beri Prof. Dr. Faruk Yorulmaz yapmaktadır. Anabilim dalı, 3 profesör, 1 doçent olmak üzere 4 öğretim üyesi, 10 tıpta uzmanlık öğrencisi, 6 doktora öğrencisi, 23 yüksek lisans öğrencisi, 1 sekreter ve 1 yardımcı çalışan olmak üzere toplam 45 çalışanın / öğrencinin bulunduğu bir birim olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Anabilim dalı, eğitim faaliyetleri dışında başta Ergene nehri olmak üzere Trakya'nın çevre sağlığı ve riskleriyle ilgili çalışmalar ve çevre sağlığı-sağlık ilişkisiyle ilgili bilimsel danışmanlıklar, Trakya Üniversitesi Hastanesi Çalışan Sağlığı Birimi sorumluluğu, Trakya Üniversitesi Hastanesi risk analizleri gibi alanlarda da faaliyet göstermektedir.

Trakya Platformu Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Faruk Yorulmaz tarafından "Çevre ve Halk Sağlığı" başlıklı bir sunum yapıldı. Bu sunum kapsamında; halk sağlığı eğitiminin sahada sorun alanlarını inceleyerek, görerek ve değerlendirerek yapılması gerektiği vurgulandı. Hizmet vereceğimiz toplumu tanımamız gerektiği, çevre sağlığının tüm halk sağlığı konuları ile bir bütün olduğu, toplumu sağlıklı kılmamız öncelikli amacımız olması gerektiği belirtildi. Sağlık sorunlarının nedenlerinin önemli bir bölümünün çevresel nedenlerle olması ve Trakya'daki çevre sorunları anlatıldı. Çevre mücadelesindeki en ciddi eksikliğin toplum katılımı olmaması olduğu belirtilerek sanayi ve enerji yatırımlarının uygun

verde ve uygun biçimde yapılması gerektiği vurgulandı. Prof. Dr. F. Yorulmaz, kabul edilebilir riskin göz önünde tutulması, bütünün görülebilmesi (işsizlik ve yoksulluğu göz önünde tutmak) ve ilgili tarafları işbirliğine ikna edilmesinin gerekliliğinden bahsetti. Ayrıca anabilim dalının çevre sağlığı alanında yaptığı çalışmalar sunuldu. Halk sağlığının geleceğinin nasıl olacağı konusunda kafa yorulması gerektiği belirtildi. Halk sağlıkçı olarak biz çevre sorunlarının neresinde yer almalıyız, neler yapmalıyız, halkla çevre sorunları konusunda nasıl bir iletişim sağlanmalı soruları tartışıldı.

Saat 12.00'de Trakya Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndan Uzunköprü'ye gitmek üzere hareket edildi. Prof. Dr. Faruk Yorulmaz, Doç. Dr. Burcu Tokuç ve Anabilim Dalı Araştırma Görevlileri de Uzunköprü ziyaretine eşlik ettiler.

Uzunköprü Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürü Yüksek Çevre Mühendisi Didem Uygun (kendisi aynı zamanda belediyenin atık yönetiminden de sorumlusu), Trakya Platformu Hukuk Kurulu üyesi ve Ergene Platformu dönem sözcüsü Av. Bülent Kaçar ve Uzunköprü Çevre Gönüllüleri Derneği Başkanı ve Belediye Meclis Üyesi Hacer Doğrugüven ile buluştu. Birlikte tarihi Uzunköprü kıyısında Ergene nehriindeki kirliliği yerinde gözlemledik. Uzunköprü Belediyesi Ergene nehri suluları üzerinde her ay yaptırdığı ve çok yüksek çıkan ağır metal analizi ile ilgili bilgi verdi. Ergene nehri Uzunköprü bölgesinden alınan örneklerle ilgili analiz sonuçlarından verilen bir örnekte litrede 30 mg siyanür, 124 mg sülfat, 0.5mg kurşun, 0.5 mg kadmiyum vardı.

Daha sonra hep birlikte Yeniköy'e gidilerek Uzunköprü Belediye Başkanı Av. Enis İşbilen tarafından Ergene kirliliği konusunda yapılan çalışmalar ve durum hakkında bilgi verildi.

Uzunköprü Belediye Başkanı Av. Enis İşbilen'in aktardığı bölgenin çevre sorunları ile ilgili konular şunlardı:

- Ergene nehri su kalitesinin fiziksel ve kimyasal kirlilik parametreleri açısından çok kirli su sınıfı olan IV. sınıf su kalitesindedir.
- Ergenede kirlilik kimyasal kirliliktir. Sanayi atıkları, fütursuzca yapılan tarım, gübre ve pestisit kullanımı kirlilik nedenlerindedir.
- Trakya havzasındaki topraklar tarımsal olarak 1. sınıf verimli alanlardır, çok azı 2. sınıf iken içinden

geçen su kaynağı 4. sınıf kirliliktedir. Bu bölgede binlerce dönüm çeltik tarlaları bulunmakta, nehirden sulama yapılmaktadır. Bu kirlilik tarımsal sulama yoluyla toprağa karışmakta, tarımsal ürünlerde saptanmaktadır.

- Durumun su kirliliği dışındaki başka bir boyutu nehirde buharlaşan gazların hava kirliliğine de neden olmasıdır. Bölgede sadece su analizi yapılabilmekte, hava, toprak ve suyu aynı anda değerlendirebilecek bir yöntem bulunmamaktadır.

- Ergene nehri rengi Aralık sonlarında pembe mor renge dönerken diğer zamanlarda mavi siyah olması; kötü kokunun ise Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz başında olduğu vurgulandı.

- Ergene nehri debisinin %25'i kendi doğal debisi iken, %75'i sanayi atıklarından oluştuğu, Derin Deniz Deşarj Projesi hayata geçirildikten sonra Ergene nehri debisi sadece %25'lik kendi doğal debisi olarak kalacağı, yaz aylarında kuruyacağı ve kuraklık olacağı, tarımın da bundan zarar göreceği belirtildi.

- Önemli bir sorunda Derin Deniz Deşarj Projesi sonrasında Ergene dip çamurunun nasıl yönetileceği (nasıl yakılacak? Nereye serilecek?) konusudur. Ergene nehri dip çamurunun ağır metal niteliği ve niceliği bilinmiyor, uzunluğu 282 km olan nehrin yüzeysel su derinliği bilinmiyor. %25 olan nehrin doğal debisinin dipteki çamuru seyreltemeyeceği açıktır, Türkiye'de tek tehlikeli atık yakma tesisi olan İZAYDAŞ'ın yıllık kapasitesi 50.000 ton (sınırlı kapasitesi var), İZAYDAŞ başka hiçbir şey yakmasa ancak 1 yılda bu çamuru yakabilir diye tahmin ediliyor. Ergenenin debisi ve derinliği bilinmediğinden sanayi atıklarının nehre dökülmesi bugün durdurulsa bile %25'lik kısmın kaç yılda temizleneceği öngörülemiyor.

- Bölgede sanayinin gelişimi 70'li yıllardan itibaren başlamış; sanayi tesislerinin yeraltı suyunu kullanıp, sonrasında Ergene nehrine bırakmaları, tesislerin üretimlerine göre bireysel arıtmalarını (biyolojik, kimyasal, fiziksel vb.) yapmaları gerekirken çoğunun sadece biyolojik arıtma yapması ve bu konuda denetimlerdeki sıkıntılar kirliliğin temelini oluşturmaktadır.

- Uzunköprü Belediyesi Ergene kirliliğini değerlendirmek amacıyla 2 ayda bir numune alınıp akredite laboratuvara göndermektedir. Atıkları 14 kategoride ayıran tek belediye, 2011 yılında çevre izin

lisansı belgeli arıtma tesisi kurmuşlar. Uzunköprü belediyesi olarak 2016 yılında şehre giren ve yakılan tüm kömürleri denetlemişler. Vahşi katı atık depolamadan vazgeçileceği ve bu konuda çalışmalar yapılacağı paylaşıldı.

Saat 18.00'de Edirne'ye dönüldü ve saat 21.00'e kadar katılımcılara GES'in tek serbest zamanı verildi. Saat 21.00'de Edirne Tabip Odası'nda bir araya gelindi. Kırklareli Kent Konseyi Çevre Meclisi Başkanı Göksal Çidem tarafından Kırklareli çevre sorunları hakkında bir sunum yapıldı. Bu kapsamda; Trakya bölgesinin ve Ergene havzasının genel ve coğrafi özelliklerinden bahsedildi, şu anda Kırklareli'nde çevreye en çok zarar verenlerin taş ocakları, madencilik faaliyetleri, çimento fabrikası sonrasında termik santraller olduğu söylendi, Ergene havzasında yeni sanayi alanlarının planlandığı, Karadeniz'in tek doğal limanı olan İğneada'nın termik ve nükleer santral tehdidi altında olması, Rüzgar Enerjisi Santrallerinin son zamanlarda önemli bir sorun olması (yanlış yerlere yerleştirildikleri için; kuş göç yolları üzerine vs.) ve hâlihazırda ÇED gerekli değil denilen 31 adet RES olması ve planlanan termik santral konularına değinildi. Istrancaların Bulgaristan kısmında koruma altında olması ve Türkiye kısmındaki uygulama farklılıkları konuşuldu. Türkiye'nin ihtiyacı olan şeyin enerji politikası olduğu ve risk analizi yapılarak elektriğin hangi birincil kaynaktan elde edileceğine karar verilmesi gerektiği belirtildi. Son olarak 2012 yılında İğneada'ya yapılmak istenen bir liman projesinin yeniden gündeme geldiği söylendi. Bölgede toplum desteği ile bu girişimlere karşı eylemler yaptıklarını ve davalar açtıklarını belirten Çidem; ayrıca bölgedeki çobanları eğiterek anıt ağaçları bularak işaretlettiklerini ve bu yolla İğneada ve Lordoz Ormanlarını korumaya çalıştıklarını belirtti.

4. gün; 29 Eylül 2016

28. Gezici eğitim semineri 4. günü Edirne'den Çanakkale'ye doğru yola çıkılmak üzere başladı. Çanakkale'de Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Coşkun Bakar ile buluşuldu. Çan ilçesine doğru hareket edildi. Yolculuk boyunca İDA Dayanışma Derneği üyeleri ve Çevre platformu üyeleri eşlik etti. İDA Dayanışma Derneği üyesi İbrahim Gür tarafından Çan-Yenice-Balıkesir arasında bulunan Ağı dağı üzerinde bir termik santral bulunduğu, 2. ve 3. termik santrallerin inşaatlarının devam ettiği ve 4. termik santral için ÇED toplantısı yapılacağı ve altın madeni işletmelerinin kurulmak

istendiği ifade edildi. Bölgede Çanakkale'nin tek içme suyu kaynağı Atikhisar barajının da bulunduğu ve altın işlenmesinde bu barajının kullanılacağı anlatıldı. Kaz Dağları'nın özellikle Ezcacıbaşı tarafından sondaj işlemlerinin yapıldığı ve altın firmalarına satıldığı söylendi.

Çan yolu üzerinde ilk termik santral görüldü. Santralin şu an aktif olmadığı izlendi. Santrale karşı ilk kez 1998-1999 yıllarında çevre platformunun oluşturulduğunu, termik santralde Çan fosil yakıtlarının yakılacağına söylendiğini fakat Çan fosil yakıtlarının yüksek kükürt içerdiğini bu yüzden santralin ÇED raporunun %2 kükürt içeren kömür yakılarak alındığını öğrenildi. Buna karşı açılan davaların kazanılmasına rağmen santral yapımına devam edildiği ithal ve yerli kömürün karıştırılarak santralin çalıştırıldığı, kireçtaşı ve kömürle enerji edilmeye çalışılmasında boruların patlatıldığı ve şu an santralin aktif olarak çalışmadığı ifade edildi.

Çan Esnaf ve Zanaatkarlar Odası Kredi ve Kefalet Kooperatifi salonunda İl Genel Meclis Üyesi ve Çevre Platformu Sözcüsü Hicri Nalbant'ın konuşması dinlendi. Kaz Dağları'nın geniş su kaynaklarına ve tarım alanlarına sahip olduğunu ve buralara altın madenleri için ruhsat verildiğini söyledi. Şu an 50 adet davanın mevcut olduğunu ifade etti. Çanakkale Ziraat Odası başkanı üç termik santralin Çanakkale için çok tehlikeli olacağını vurguladı.

Çan ilçesine bağlı Davutköy'de köy sakinleri ile bir araya gelindi. Köylüler termik santralde kullanılmak üzere kireç taşıyan kamyonların köyün içinden geçtiğinden, bu transfer sırasında sürekli toz bulutlarının ve gürültünün oluştuğundan; bu transfer nedeniyle geçim kaynakları olan tarımın ve hayvancılığın zarar gördüğünden şikayetçi olduklarını belirttiler. Bu sorunla mücadele ettiklerini ve şikâyetçi olduklarını fakat herhangi bir cevap alamadıklarını söylediler.

Saha gezisinin sonunda merkeze dönülerek Çanakkale Tabip Odası, Çevre platformu Üyeleri ve İda Dayanışma Derneği üyeleri ile bir araya gelindi. Dr. Ahmet Soysal'dan Türkiye enerji kaynakları ve enerji ihtiyacı üzerine bir sunum dinlendi. Çanakkale Çevre Konseyi başkanı Ali Aydın Çalıdağ mücadelenin hukuki ayağını anlattı. ÇYDD Çanakkale il başkanı Kenan Kaynaş tüm tarım madeni rezervuarlarından elde edilecek gelirin Balıkesir-Çanakkale bölgesi tarım faaliyetlerinden elde edilecek gelirin ancak yüzde 10'una denk gelebileceğini

vurguladı. İDA Dayanışma Derneğinden Dr. İlhan Pirinççiler sermaye ve çevre ilişkisi üzerine vurgu yaptı. TTB Çanakkale Tabip Odası Başkanı Dr. Güleda Erensoy Çanakkale’de çevre mücadelesinin eski gücünü kaybettiğini ve yeniden canlandırılması gerektiği üzerinde durdu. Toplantının ardından Çanakkale Tabip Odası yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yenilen yemekle seminerin 4. günü tamamlandı.

5. gün; 30 Eylül 2016

28. Gezici Eğitim Semineri’nin 5. gününde sabah Çanakkale’de konaklanan otelden çıkış yapıldı. Saat 13.30 civarında Bursa Akademik Odalar Birliği binasına varıldı. Öğle yemeğinin ardından Bursa Tabip Odası’nda toplantıya başlandı. Toplantı DOSAB Kömürlü Termik Santrali’ne karşı mücadeleyi anlatan kısa bir film gösterimiyle açıldı.

İlk konuşmacı U. Ü. Ziraat Fakültesi Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü’nde çalışmakta olan eski Bursa TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası başkanı Doç. Dr. Ertuğrul Aksoy’du:

- 1976’da 11245 hektar olan Bursa Ovası’nın 8500 hektara kadar düştüğünü; yaklaşık 4000 hektarın talan edildiğini söyledi.

- DOSAB’ın şu an kömürlü termik santral yapmayı planladığı alanı ilk süreçte başka bir amaçla kullanacağını açıklayarak kamuoyunu ‘kandırdığını’ belirtti. Bu bölge 1. derece tarım alanlığından bu süreçte çıkarılmış ancak enerji üretme amacıyla kullanılmayacağına dair özel bir madde konulmuş. Bu yüzden DOSAB kömürlü termik santralin enerji üreten kısmını değil santralin işlemesi için gereken diğer yapıları bu ‘tarım arazisine’ kurmayı planlamakta.

İkinci konuşmacı Bursa TMMOB Kimya Mühendisleri Odası başkanı Ali Uluşahin’di.

- Konuşmasının ilk kısmında kısaca sera gazları ve etkilerinden bahsetti. Son 50 yılda sıcaklık Bursa merkezde ortalama 0.6 °C, Uludağ’da 0.8°C yükselmiş ve DOSAB’ın yapmayı planladığı termik santralin de sıcaklığı 0.7°C arttıracığı söylenmiş.

- Bursa’nın bazı çevre problemlerinden bahsetti. Nilüfer çayının 4. derece kirliliği olduğu ve kirliliğin büyük çoğunluğunu Yeşil Çevre Arıtma Tesisinin atıklarının oluşturduğunu söyledi.

- Bursa Büyükşehir Belediyesi Nilüfer ilçesinin Kayapa köyünde bir katı atık yakma tesisi kurmayı

planlamakta ve bu tesisin DOSAB kömürlü termik santralinden bile daha fazla kömür yakması planlanmakta (1500 ton/gün). Marmara bölgesine yapılması planlanan onlarca termik santralin, yeni sanayi bölgelerinin, yapılan otobanların ve 3. İstanbul köprüsünün ‘Golden ring’ projesinin bir bileşeni olduğu konuşuldu.

Son olarak Bursa Barosu Çevre Komisyonu Üyesi Avukat Eralp Atabek’in de katılımıyla soru-cevap kısmına geçildi.

- DOSAB’ın kurmayı planladığı termik santralin çevresinde zeytinlikler bulunduğu kanunsuz olduğundan bahsedildi.

- ÇED Yönetmeliği Uygulamaları Genelgesi (2009/7) ile bilirkişinin tanımladığı eksiklikler tamamlanınca 2. ÇED daha kolay kabul ediliyormuş. Limit üstü yatırımlarda pek çok izin süreci atlanıyormuş, ÇED bile kaldırılabilirmiş (Torba kanununun 80. maddesi ile).

Konuşmacılar DOSAB Kömürlü Termik Santrale Hayır direnişinin başarılı olmasını şu maddelerle açıkladılar:

- İyi görseller kullanma

- Siyasi partilerden uzak durma

- Kadınları direnişte yanına alabilme

- Halkın esas önem verdikleri sorunları belirleme

- Samimiyet, güven ve iletişim kurabilme

Toplantı sonunda konuşmacılarla birlikte Bursa Tabip Odası’nın düzenlediği akşam yemeğine geçildi.

6. gün; 01 Eylül 2016

28. Gezici Eğitim Seminerinin 6. Gününde Balıkesir ili ve çevresinde sanayi oluşumu konusu vardı. Balıkesir ili 2012 yılının Kasım ayında büyükşehir olmuş. Balıkesir ilinin ilçesi olan Erdek, Marmara Bölgesi’nin Marmara Denizi’ne doğru uzanan Kapıdağ Yarımadası’nda Erdek Körfezi’nde yer alıyor ve Türkiye’nin ilk tatil yerlerinden birisidir. Balıkesir il’inin en kuzeyinde, Marmara Denizi kıyısında bulunan ilçe, Türkiye’nin en önemli turizm merkezlerinden biridir.

Erdek körfezinde sanayileşme ve olası etkiler sunumu Erdek Körfezi Dayanışma Platformu gönüllüsü Dr. Kadir Dadan tarafından eski elektrik santral binasında yapıldı:

- Marmara denizindeki henüz sanayileşmemiş tek körfez olan Erdek Körfezi ekonomisini turizm, zeytincilik ve balıkçılık oluşturmaktadır. 1/100000 lik plan ile sanayi bölgeleri yaratılmak isteniyor.

- Kıyı koruma alanı ilan edildiği için bu bölgede yerleşim bulunmuyor ama bu bölgede sanayileşme için limana ihtiyaç bulunmaktadır. Hollanda'da bulunan Rotterdam limanına benzer bir liman yapılması planlanıyor. Bandırma belediyesi ile iyi niyet antlaşması yapılmış ve Belediye başkanının da içinde bulunduğu bir grup limanı yapacak şirket tarafından Rotterdam gezisine götürülmüş. Şuan nüfus 150 bin civarında bu bölgenin sanayi bölgesi yapılmasıyla nüfusun 650 bin üstünde olması planlanmaktadır.

Erdek Körfezi Dayanışma Platformu çeşitli sivil toplum kuruluşlarından oluşmaktadır. Platformun itirazları;

- Çok büyük bir sanayileşme olacak ,
- Deniz kirliliğine neden olacak,
- Bölge hâkim rüzgarların etkisiyle hava kirliliği ile karşı karşıya kalacak,
- Bölgenin turizm, balıkçılık ve zeytincilikten oluşan ekonomisi olumsuz etkilenecek,
- Bölgenin deprem bölgesi olduğu gösterilmiş ve bu bölgenin üzerine sanayi kurulacak,
- Bölgenin biyolojik çeşitliliği azalacak (Kapıdağ ve Kazdağları),
- Manyas gölü ve kuş cenneti etkilenecek,
- Arkeolojik sit alanları (Kyzikos antik şehri) zarar görecektir,
- Rüzgar enerji santralleri yapılırken ağaçlar kesilecek,

14 Şubat 2015'de platform "*Sanayi Aşkı Öldürüyor Güzelim*" adlı protesto gösterisini organize etmiş. 20 Şubat 2015 de ise plan daraltılmış ve 1/5'e kadar düşürülmüş. Platform ayrıca Cumhurbaşkanı'na mektup yazarak projenin durdurulmasını istemiş.

Balıkesir gezisinin öğleden sonraki ikinci kısmında Tabip Odası'nda çeşitli sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları ile bir araya gelindi.

- Bölgede SEKA adında kâğıt geri dönüşü yapan şirketin bulunduğu, kâğıtların geri dönüşümünde

kullanacağı su buharı için günlük 525 ton ithal kömür tükettiği belirtildi. Tesiste 11 bin ton/gün su kullanıldığı eklendi. Kullanılan su artırılarak dereye verilmekte ve derenin debisi artarak dere tarafından sulanan tarlaların etkilendiği söylendi.

- Ayrıca bölgede kurulacak sanayi tesislerinin enerji ihtiyacını karşılamak için 14 termik santral projesi bulunduğu belirtildi. Bu tesis konum olarak üniversite kampüsüne, 9 köye, baraj havzasına ve dikili araziye çok yakın. Bölge için hazırlanan ÇED raporuna itiraz edildi ve mahkeme süreci devam ediyor. Buna bağlı olarak yeniden hazırlanan ÇED raporu 150 sayfadan 650 sayfaya çıkarıldı ve bilirkişilere (hekim, ziraat mühendisi gibi) yer verilmedi. Ayrıca son ÇED raporunda sanayinin çevre üzerinde neden olacağı kümülatif etkiden de bahsedilmiştir.

- Bölgede çok fazla zeytin ağacı bulunmakta ve bu ağaçlar enerji santrallerinin yapılması için engel oluşturmaktadır. Yeni çıkacak zeytincilik yasası ile bu engel kaldırılmaya çalışılmaktadır. Kaz Dağları'nda yapılan RES'ler için çok fazla ağaç kesilmiştir. Temiz enerji elde etmeye çalışırken doğa katledilmektedir. STK lar, bölge için daha fazla bilimsel çalışma gerektiğini, mahkemeye yapılan itirazlarda bu çalışmaların etkili olacağını belirtmiştir.

Balıkesir Tabip Odası yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yenen akşam yemeğinden sonra altıncı gün çalışmaları tamamlandı.

7. gün; 02 Eylül 2016

Gezici Eğitim Semineri'nin son gününde sabah 08.15'te Balıkesir Öğretmenevi'nden ayrılarak Balıkesir Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyesi Uzm. Dr. Yasin Alıç eşliğinde Balya ilçesine doğru hareket edildi. Yaklaşık bir saat süren yolculuk süresince araştırma görevlilerinin Gezici Eğitim Semineri'ne ilişkin izlenimleri ve geri bildirimleri paylaşıldı. Gezici Eğitim Semineri'nin birinci günü ifade edilen beklentilere ne ölçüde ulaşıldığı tartışıldı. Balya'ya ulaşıldığında Balya Belediyesi Eski Başkanı Zekai Bayram grubu karşıladı ve geçmiş dönemde çalışır durumda olan kurşun madeninin bulunduğu bölgeye hareket edildi. Dünyanın en eski madenlerinden biri olan Balya Madeni'nin tarihçesi ve maden faaliyetlerine bağlı çevresel etkileri tartışıldı. Madende çalışan kişilerde görülen hastalıklara ilişkin örnekler verildi. Bölgede faaliyet hâlinde olan Esan (Eczacıbaşı) ve Dedeman Madencilik'e ait kurşun-çinko madenlerinin bulunduğu yerler görüldü. Bölgede bulunan derenin gri ve bulanık renkte aktığı,

büyükbaş hayvanların bu dereden su içtiği, dere kenarlarının daha ileride bir bölgede çöplerle kirlendiği görüldü. Bölge sakinleri, madenlerin yağışlı günlerde daha fazla miktarda atığı dereye bıraktığını ifade ettiler. Dere suyunun akış hızının belli bir noktada 13 lt/sn'den 6 lt/sn'ye düştüğünü, suyun aniden neden azaldığının araştırılması gerektiğini söylediler. Karaçay'a dökülen Maden Deresi'nin siyanürle kirlendiğini, dönem dönem kırmızı bir renk aldığını ve toplu balık ölümlerinin yaşandığını ifade ettiler.

Balya bölgesinde fay hattı ve sıcak su kaynaklarının bulunduğu, bu kirliliğin Ilıca ve Gönen bölgesinde bulunan kaplıcalar için de tehlike oluşturduğunu söylediler. Balya bölgesinde radyoaktif madde depolama alanları bulunduğunu, bu alanlara giren insanların ve diğer canlıların yaşamlarını kaybettiğini ifade ettiler. Balya Belediyesi Eski Başkanı Zekai Bayram eşliğinde eski kurşun madeni çevresindeki yerleşim yerleri, dere hattı boyunca çöplerle kirlenilen bölgeler ve baraj bölgesi görüldü.

Yaklaşık bir saatlik dönüş yolculuğu boyunca daha önce verilmeye başlanan geri bildirimler paylaşıldı ve araştırma görevlileri kendilerine iletilen anketleri doldurdu. Saat:12.30'da 28. Gezici Eğitim Semineri'nin son durağı olan Balıkesir kent merkezine ulaşılarak seminer tamamlandı.

Sonuç

Türk Tabipleri Birliği Halk Sağlığı Kolu tarafından 28.cisi düzenlenen Halk Sağlığı Gezici Eğitim Semineri 26 Eylül – 02 Ekim 2016 tarihleri arasında 20 halk sağlığı araştırma görevlisinin katılımı ile 'Marmara Bölgesi Çevre Sorunları ve Çevre Mücadelesi' başlığında İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Bursa ve Balıkesir illerinde gerçekleştirilmiştir.

GES kapsamında yukarıda özetlenen bilgiler ışığında aşağıdaki gözlem, sonuç ve önerilerin paylaşılmasında yarar görülmektedir:

- Türkiye'de özellikle son dönemde artan çevre sorunları bulunmaktadır. Trakya ve Marmara Bölgesi bu sorunların en çok görüldüğü bölgelerden biridir. Ülkemiz sanayi tercihlerini yanlış yapmış, enerji tüketimi yüksek, sağladığı gelir düşük alanlarda sanayi tesisleri kurmuş, kurmaya da devam etmektedir. Bunun bir örneği hurda demir-çelik tesisleridir; bu tesisler ülkemiz elektrik üretiminin %8'den fazlasını tüketmektedir. GES'nin yapıldığı Trakya ve Marmara bölgesinde de benzer tablo ile karşılaşılmış; enerji

tüketimi yoğun olan sanayii kollarının bu talebini karşılayabilmek için bölgede çok sayıda kömürlü termik santral yapımına başlandığı veya planlandığı gözlemlenmiştir.

- Bölgede bulunan sanayii tesislerinin özellikle sıvı atıklarını hiçbir önlem almadan akarsulara boşalttığı gözlemlenmiştir. Özellikle Ergene nehri adeta Trakya Bölgesinin '*sanayii kaynaklı sıvı atık kanalı*' hâline gelmiştir. IV. kalite su bile denemeyecek bu suyu çiftçilerin zorunlu olarak tarımda kullanmaları nedeni ile özellikle ağır metallerin besin zincirine ulaşması ihtimali yüksektir.

- Halk Sağlığı Müdürlükleri bölgelerindeki 'çevre sağlığı' alandaki sorunlara '*yasal boyutta yetkisizlik*' yaklaşımı ile müdahale etmemekte; sorumluluğunu sadece içme ve kullanma suları ile deniz sularının denetimi ile sınırlı tutmaktadır.

- Marmara ve Trakya bölgesinde yaşanan çevre sorunlarına karşı toplumsal duyarlılık vardır. Bu toplumsal duyarlılık sonucu birçok dernek kurulmuş; hatta zaman içinde bu dernekler birleşerek bölgesel boyutta 'platformları' oluşturmuşlar ve bölgelerinde hukuksal boyutta dâhil olmak üzere mücadele bu dernekler ve platformlar tarafından başlatılmış ve sürdürülmektedir. Trakya'da Kurulu Trakya Platformu bunun en güzel örneklerinden olup; Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinde Ergene nehri ve diğer çevre sorunlarına karşı mücadelesini sürdürmektedir. Platformun bu mücadelesi sırasında bu illerdeki meslek odaları ve üniversitelerle; özellikle Tıp Fakülteleri Halk Sağlığı Anabilim Dallarına ile yakın işbirliği içinde olduğu gözlemlenmiştir. Aynı mücadelenin Çanakkale'de İDA Derneği tarafından sürdürüldüğü; meslek odaları ve üniversite; özellikle Halk Sağlığı Anabilim Dalı ile yakın işbirliği içinde olduğu gözlemlenmiştir.

- Bursa çevre mücadelelerinin çok uzun bir zamandır sürdürüldüğü bir bölge. Meslek odaları ve üniversitenin ilgili bölümlerinin büyük katkıları ve toplumun katılımları ile uzun bir zamandan bu yana yürütülen kentteki çevre mücadelesinde özellikle de son DO-SAB Termik Santrali davasında başarılı olunmuştur. Bunu başarıyı sağlayan nedenler; mücadeleye katkı veren meslek odası temsilcileri tarafından; iyi görseller kullanma, siyasi partilerden uzak durma, kadınları direnişte yanına alabilme, halkın esas önem verdikleri sorunları belirleme, samimiyet, güven ve iletişim kurabilme olarak özetlenmiştir.

- Birçok davanın açıldığı, sonuç alındığı Bursa'da son kazanılan dava ise kentin içinde DOSAB Organize Sanayi Bölgesi'nde kurulmak istenen kömürlü termik santrale kaşı açılan dava. Bursa ziyaretimiz sırasında dava sonucuna rağmen santralin aynı yerde bazı küçük değişikliklerle yeniden kurulmaya çalışıldığını öğrendik. Bunun ile ilgili olarak yeniden dava süreci başlamıştır.

- Erdek Körfezi Dayanışma Platformu çevre katliamına karşı oluşturulmuş tam bir halk hareketi. Bölgede yapılan ve yapılmaya çalışılan liman ve tesislerine karşı mücadele yürütmektedir. Özellikle bu liman yapıldığı takdirde çevre ve insan sağlığını tehdit eden bölgedeki çarpık sanayileşmenin; kömürlü termik santraller olmak üzere durdurulabilmenin imkânı kalmayacaktır.

Öneriler:

- Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TEDAŞ)'ın 2014 yılı rakamlarına göre abonelerin sadece %0.5'ini oluşturmalarına karşın yıllık elektrik tüketiminin %47.2'si sanayi tarafından tüketilmektedir. Bu durum ülkemizin sanayi alanındaki tercihlerinin tartışılması gerektiğini göstermektedir. Üniversiteler, meslek odaları ve ilgili bakanlık yetkilileri başta olmak üzere tüm tarafların katılımı ile ülkemizin sanayi tercihleri tartışmaya açılmalıdır.

- Başta güneş enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik üretimi içindeki payı artırılmalıdır. Bu amaçla özellikle çatı tipi güneş enerjisi santrallerinin kurularak öz üretim ve öz tüketim konutlar ve sanayi için teşvik edilmelidir.

- Kömüre dayalı termik santral politikalarından vazgeçilmelidir. Küresel iklim değişikliği ve hava kirliliği açısından ülkemizin durumu iç açıcı değildir. Küresel iklim değişikliğine neden olan sera emisyonları açısından ülkemiz dünyada ilk yirmi ülke arasındadır. Hava kirliliği açısından ise ülkemiz açısından durum daha da kötüdür. Yıl ortalama değerlerine bakıldığı zaman Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) sınır değerlerine göre PM¹⁰ açısından Çankırı dışında tüm Türkiye'de hava kirliliği vardır; ülkemizde geçerli olan sınır değere göre ise 38 ilimizin havası kirlidir. Gezici Eğitim Semineri'nin yapıldığı Marmara bölgesinin Trakya bölümünün DSÖ sınır değerlerine göre tamamı, ülkemiz sınır değerlerine göre ise Kırklareli dışındaki bölümü hava kirliliği sorunu yaşamaktadır. Bu nedenle bu bölgede; özellikle Tekirdağ ilinde planlanan kömürlü termik santrallerden vazgeçilmelidir. Marmara bölgesinin

Anadolu bölümünde Çanakkale ve Bursa'da da aynı sorun vardır; bu iller PM¹⁰ açısından DSÖ kriterlerine göre hava kirliliği ile boğuşan illerdir. Bursa'da ülkemizde geçerli sınır değerlere göre de hava kirliliği mevcuttur. Bu illerde kömürlü termik santral yapım planlarından vazgeçilmeli; hâlihazırda mevcut kömürlü termik santrallerde belli bir plan içinde kapatılmalıdır.

- Ülkemiz kişi başı yıllık 1400 m³ üretim kapasitesi ile su sıkıntısı içinde olan ülkeler grubundadır. Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarımızı, su havzalarımızı fiziksel, biyolojik ve kimyasal kirlilikten korumadığımız takdirde yapılan tahminler 2030 yılına varmadan ülkemizin kişi başı yıllık su üretim kapasitesinin 1000 m³'ün altına düşerek su fakiri ülkeler arasında yer alacağını göstermektedir. Özellikle ülkemizin Trakya bölümü su kaynakları açısından diğer bölgelerimize göre daha fakir olmasına karşın bu bölgede kurulu organize sanayi bölgelerinin yarattığı kirlilik Ergene nehrinde görülmemiş boyutta kimyasal kirlilik yaratmıştır. Bölgedeki su kaynaklarının sınırlı olması, yeraltı su kaynaklarının bölgede kurulu organize sanayi tesisleri tarafından kullanılması nedeni ile Ergene Nehri'nin IV. kalite su olarak bile nitelendirilemeyecek suyu bölgedeki çiftçiler tarafından zorunluluktan dolayı tarımda kullanılmaktadır. Edirne Uzunköprü Belediyesi'nin düzenli olarak yaptırdığı analizlerde yüksek ağır metal kirliliği tespit edilen Ergene Nehri için yürütülen ve kimyasal arıtma yapılmadan; sadece biyolojik arıtmadan geçirilen Ergene Nehri suyunun Marmara Denizi'ne derin deşarjına dayanan proje kamuoyunun tartışmasına açılmalıdır. Bölgede kurulu üniversitelerin ilgili bölümlerinden akademisyenler, meslek odası temsilcileri ve başta Ergene platformu olmak üzere sivil toplum kuruluşu temsilcileri tarafından proje tartışılmalı ve önerilen çözüm yolları ile proje uyumlu hâle getirilmelidir.

- Bölge belediyelerinin evsel sıvı atıkları biyolojik arıtmadan geçirdikten sonra doğaya geri vermeleri sağlanmalı; bunun için bu belediyelerin biyolojik arıtma tesisi kurabilmeleri teknik açıdan desteklenmelidir.

- Çanakkale'de Kurulu Çan Kömürlü Termik Santralinin yarattığı hava kirliliğinin yanı sıra termik santral için açılan Davutköy 'deki kireç ocağının yarattığı kirlilik ve çevre sorunları nedeni ile çalışması bir an önce durdurulmalıdır.

- Kesinleşmiş mahkeme kararlarına kesinlikle uyulmalıdır. Bursa'da tüm meslek odalarının, sivil

toplum kuruluşlarının ve konu ile ilgili akademisyenlerin DOSAB Kömürlü Termik Santraline karşı yürüttüğü ve kesinleşmiş mahkeme kararı ile de perçinlediği iptal kararına tüm tarafların saygı duyması gerekir. Gezici Eğitim Semineri'nin yapıldığı sırada DOSAB yönetiminin aynı bölgede yeni bir kömürlü termik santral için girişimlere başlaması endişe vericidir; mahkeme kararlarını işlevsizleştirmeye dönük bu tip girişimlere izin verilmemelidir.

- Bandırma liman projesi tüm kamuoyunun bilgisine ve tartışmasına açılmalıdır. Bu liman projesinin bölgeye kazandıracakları ve bölgeye kaybettirecekleri, yaratacağı çevre sorunları başta Bandırma lılar olmak üzere tüm bölge halkı ve meslek odalarının katılımı ile atırışmaya açılmalıdır.

- Tarihin en eski kurşun madeninin kurulduğu ve bugünde iki farklı firma tarafından kurşun madeni işletilen Balıkesir'in Balya ilçesi madencilik yarattığı çevre sorunlarının ve madencilik sonrası geride bırakılan çevre yıkımının yerinde görülmesi açısından bir açık hava müzesine çevrilmelidir. Bölgede eski kurşun madencilik faaliyetlerinden kalma atıklar bir an önce rehabilite edilmelidir.

- Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği yeniden gözden geçirilmelidir. Yönetmeliğe 'sağlık etki değerlendirilmesi' ile bölümler eklenmeli; bölge halkının bilgilendirilmesi ile ilgili toplantılar gerçek anlamda yapılmalı ve bölge halkı o yatırım için karar alma sürecine gerçek anlamda etkin olmalıdır.

Teşekkür

26 Eylül-02 Ekim tarihleri arasında Türk Tabipleri Birliği adına yaptığımız ve 20 halk sağlığı araştırma görevlisinin katıldığı 28. Gezici Eğitim Semineri'ne destek veren; İstanbul Tabip Odası'na, Tekirdağ Tabip Odası'na, Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'na, Tekirdağ Marmara Ereğlisi Belediye Başkanlığı'na, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'na, Edirne Tabip Odası'na, Edirne Uzunköprü Belediye Başkanlığı'na, Ergene Platformuna, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'na, Çanakkale Tabip Odası'na, İDA Platformu'na, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'na, Bursa Tabip Odası'na, Balıkesir Tabip Odası'na, Erdek Körfezi Dayanışma Platformu'na teşekkür ederiz.